

ז עופר. דריש עפר לשון נער בחור כמו עופר האילים שהוא איל בחור העומד על מליאות כחו כבן עשרים שנה שנברא נשלם בדעתו ובחכמתו. והלכך נענש בן יומו (י"פ). אף חוה על מליאתה נבראת. דרש את לרבות חוה. ולכך גם היא נענשה בת יומה בהיותה שלימה בדעת כבת עשרים (נזח"ק). כבני עשרים שנה נבראו. (שנידול)

האדם אינו כי אם עד עשרים שנה. ואז הוא תכלית גידולו. כי אז השלמת דעת האדם וגידולו. ולזה אין בית דין של מעלה מענישים פחות מבן עשרים. ר' הונא אמר עפר זכר כו'. עפר זכר שהוא קשה. ואדמה נקבה שהיא רכה כדמיון היוצר שעושה כלי חרס מעפר זכר ואדמה נקבה שע"י כח צירופם יחד הכלים נעשים בריאים (י"פ"ת). [ח] מעשה באחד כו'. מייית הך עובדא דמירי מענין תקון האדם ככלי יוצר (י"פ"ת).

באחד בציפורי. בשוח"ט ב' הגירסא בא' מגדולי ציפורי. ועל שהיה מגדולי ציפורי הוכרח ר"י לילך אצלו לנחמו. וניחום אבלים נקרא מראה פנים לאבל. \* ראה עץ יוסף בענין הבא.

אנן רחיצין\* בקרי שמיא דאתחמי לאפוי לעלמא דאתי. אמר ליה לא מסתיה\* לההוא גברא עקתיה אלא דאתית מעקא ליה. אית חספין מתדבקין. לא כף פתיב (תהלים ב ט) פכלי יוצר תנפצם. אתמקא. אמר לו פלי חרש בריתו מן המים\*

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

## רש"י

ר' לבית של מקלקלת. כדי שתראה מקולקלת מעשה הטובים של מתוקנת ומלך אחריה. לביתיה של מתקנת. שלא תהא מתוקנת למדה ממעשה הרעים של מקולקלת. ז עפר עולם. נגמר כולו נקלר נלע"ו. מביא עפר זכר. מיני עפרות הן שקורין חול הגס עפר זכר חול הדק עפר נקבה ע"כ. מעשה באחד בציפורי שמת בנו. איכא דאמרי מינאי הוה אבי הון ואית דאמרי מינאי הוה ימיני גבי דלץ וכן דלא סליק רבי יוסי בן חלפתא למחמי ליה אפיין נחם את האבל להקביל פניו. ס"א. מינאי הוה ימיני גביה דלץ הון האבל הוה לא היה כומי. חמתיה. אבל לרבי יוסי ימיני שחיק אל רבי יוסי אן רחיצין צמרי שמיא דאתחמו לאפי נרך לעלמא דאתי אמר ליה לא מסתיה לההוא

## מתנות כהונה

ז עופר. עפר דרש לשון עופר פי' בחור וחזק עומד על מעמדו ומקפו כד"ל עופר האילים. עולם. נער בחור לשון עלם. כבני עשרים שנה נבראו. (רבינו נחמי צ"י הן האדם הניא מדרש) שנאמר הן האדם היה ה"ה גבי עשרים. [ושז"ע"ש]. מביא עפר לשון זכר אדמה לשון נקבה. [ופי' רבינו נחמי הנבראים כלם צעלי חומר וצ"ח כלם הם זכר ונקבה]. ופירש"י ו"ל מיני עפרות הן חול הגס עפר זכר חול הדק עפר נקבה וזה חזק מאד ושניהם כאחד טובים. ה"ג רש"י [ונצל העקידה ו"ל]. אית דאמרי מין היה ואית דאמרי מינאי הוה יתיב גביה. וכן נכון [ודו"ק].

## חידושי הרש"ש

ז אמר לו כלי חרש ברייתו מן המים כו' כלי זכוכית ברייתו מן האור כו' אתמקא. נראה פשוט דהכל בלשון תמיה וכאלו יאמר מה כלי חרס שאף דתחלת ברייתו מן המים ואשר מפני זה היה ראוי להיות לו תקנה וכדמסיק ר"י כלי יוצר שלא הוסקו יכולין הן לחזור

ז עופר עולם. תיבת עפר מיותר שהיל"ל ויצר ה' אלהים את האדם מן האדמה ודרש עפי' מדת ממעל ועפי' מדה כ' אם אינו ענין לעפר תנהו ענין לעופר כמו עופר האילים היינו וולד הנולד. ואדם היה וולדו של עולם. ומ"ש על מלאותו. כמ"ש לעיל פרשה י"ב סימן ג' וסימן ו' וש"נ במדבר רבה פרשה י"ב סימן ח' ושם איתא ב"ק. וכל צבאם בקומתם נבראו. בצביונם נבראו. ומ"ש אף חוה וכו'. היינו ויבן ה' אלהים את הצלע ג"כ בשם מלא להורות על מלאותה. ומ"ש כבני עשרים שנה. כוונתו למ"ש הטבעים שגידול האדם אינו כ"א עד כ' שנה ואח"כ אינו גדל יותר בגבהו. ואז הוא תכלית גידולו. לכך אמר כבני עשרים שנה ולכך קראו עופר כמו בחי' כי האדם בטבעו נולד חלש עד שמתגדל. אך בהמה וחיה מיד כשנולדים יש להם כח לעמוד ולהלך כמו הגדולים. רק אדם נולד כמו עופר של חיה. עפר זכר. עפר בלא ה' לשון זכר. אדמה בה' נקבה. ועפר הוא היבש. ואדמה היא הלחה כמו טיט וכן כאן לקח מן העפר וגם מן האדמה. במעשה באחד בציפורי. במדרש תהלים ב'. ובליקוט תהלים שם הגירסא באחד מגדולי ציפורי. ואית דאמר כו'. ועל שהיה מגדולי ציפורי הוכרח ר' יוסי לילך אצלו לנחמו. וניחום חספין מתדבקין. לא כף פתיב (תהלים ב ט) פכלי יוצר תנפצם. אתמקא. אמר לו פלי חרש בריתו מן המים\*

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

אבלים נקרא מראה פנים לאבל. חמיתיה יתיב ושחיק. האבל המתנחם ראה ר' יוסי ששחק שיושב בפנים שוחקות. כלי

## מסורת המדרש

צ נמד"ר פרשה י"ב. צא מדרש תהלים ומומר צ'. ליקוט תהלים רמז תרכ"א.

## חידושי הרד"ך

ז כבני עשרים שנה כו'. בשח"ר ספ"ג דריש לה ע"ש וכמ"ש בחולין (ס' ע"א) בקומתו נבראו וכו'. אית דאמרי כו'. ועיין מ"כ בשם רש"י וכו' בשוח"ט מז ב' ע"ש.

## אמרי יושר

ז על מלאותו נברא. והיינו את האדם. אמר ליה. רבי יוסי כלי זכוכית נשבר ויש לו תקנה ואם כן פי' כלי יוצר היינו יוצר הזכוכית ולא בכלי חרס מירי.

## באור מהר"פ

ז מעשה באחד בצפורי וכו'. הענין מוקשה ועיין נזח"ק.

## משנת דרבי אליעזר

פי"ד ז ר' יהודה בר' סימון אומר עופר. עיין במדרש תנחומא פרשת בלק מי מנה עפר יעקב אלו עפרים שהגיעו לעונת אשה וכו' ופי' בערוך עפרים בחורים.

## ידי משה

בעוה"ז שלא התחיל בצורת הולד בגידים ועצמות שאילו התחיל בהם היה מבקיע כריסה של אמו ויוצא וק"ל. ז כבני עשרים נבראו. לפי שהוקשה לר"א איך נענשו ביומן הלא אין ב"ד של מעלה עונשים אלא מן כ' שנים ולמעלה ולז"א שנבראו כבני כ' שלמים.

## ליקוטים

פי"ד ז עפר כו' עופר העולם. כבר ביארתו שאדה"ד נברא מן החומר הוץ שבאדמה וזהו נקרא עפר מלשון חיוק בלשון עופר. וזהו שהעולם על מלאותו נברא לא כדבר החדש שאינו חזק כ"כ וכן אדם וחוה שנלקחו מעפר האדמה נבראו על מלאותן וחזקו. עפר זכר כו'. שהחול הדק מקבל בתוכו העפר ועי"ז נעשה חזק וכל דבר המקבל נקראת בשם נקיבה. ככלי יוצר כו' שהוא עשוי בנפיקה כו'. לכאורה הדבר פלא וכי מפני שהוא עשוי בנפיקה ע"כ יש לו תקנה בתמיה ומה ראה מביא. וגם יש להתבונן מה הסבירו לנו בזה. והנראה דדעת האפיקורס הי' שלא יתכן שאחרי הפרד יסודי הגוף והרכבתו יתחדש עוד הפעם כי זהו בריאה חדשה ולקח משלו מהכלי חרס אחרי שנצרף בכבשן ויצא כל לחלוות שבו ונשאר רק יסוד העפר הפשוט אשר שוב אי' להתחבר

## מסורת המדרש

צב סנהדרין דף 5"א ע"א. צב פדר"א פרק י"ב ופרק כ'. עיין מדרש מהלים מזמור 5"ב. וזהו פי' שיה דף ק"ל ע"ב. ויגש דף ר"ה סוע"ב. ואלה דף כ"ג ע"ב. ודף כ"ד ע"ב. צד מדל"ו פרק כ'. עיין ילקוט יחזקאל רמז ע"ה. מרגום יונתן.

## חידושי הרד"ך

ח ה"ך מה דאת אמר מובח אדמה וגו'. ויליף מן אדמה דהכא בג"ש מיניה כ"ה להדיא בירושלמי נזיר פ"ז ה"ב ובתרי"א זוטא פ"ב ועיין רמב"ם הל' בית הבחירה.

## אמרי יושר

אמר ר' יצחק. ככלי יוצר שלא הוסק ואם כן סובר שאע"פ שידבר בכלי חרס אין קושא דהיינו קודם שיוסקו ויש להם אז תקנה וה"ה שהיה יכול לתרץ דבאומות העולם מיירי ולא בישראל אלא כיון שהיה שם מין לא רצה להשיב כן רב"ש שיוסף על צערו. ח ממקום כפרתו נברא. שהוא חומר מזוכך. שבעולם הזה בנפיהה. ונפיהה חזרת ויוצאה אבל לעתיד לבא במתנה דנותן בעין יפה נותן.

## נחמד לבראה

פי"ד ח ממקום כפרתו נברא. יהיה הרמו דמינות אלו עפ"י מ"ן האדמ"ה עולים כמנין נט"ל ממוז"ח כפר"ה עם ג' מינות והכולל דיו"ק.

## ליקוטים

עוד למים כי יסוד העפר הפשוט א"א להתחבר עוד אם ניתק הרכבתו. כן ה"י דעתו הנפסדה בהרכבת האדם אחר שניתק הרכבתו ואין עוד התחברות בטבע. והתחכם ר' יוסי בתחילה לסלק טענתו. והראה לו בתחילה איך ששוא טעמו דאי"א אף בכלי זכויות אחרי הצרפו מדוע יותך כבתחילה. והוא סבור דהטעם מפני שבטבעו הרכיכות כ"כ עד שנראה שעולה בנפיהה. ולכן יש בו כח הרכות כבתחילה. ואחר שאמר כך אז תפס עליו לומר וא"כ מה תתמה א"כ על בריאות האדם אחר שחיוו תלוי בנפיהה. ובאמת אין זה ביאור ציורי כ"א ויחזיקי לבד וכפי סכלותו כן השיב לו ע"ד ענה כסיל כאלותי (אשד הנחליט).

חרס וכו' כלי זכויות וכו'. פירש לו שמ"ש כלי יוצר אין הכוונה כלי חרס אלא כלי זכויות. שגם כלי זכויות מן החול בא ששורפין אותן באור. והאדם נמשל לכלי יוצר של זכויות ואעפ"י שנשבר יש לו תקנה כשמחזירין אותו לאור. קל וחומר לאדם שעשוי בנפיהתו של הקב"ה שיש לו תקנה כשמת שיחזור ויחי. ור"י מפרש ככלי חרס ממש. וע"י במת"כ. ח ממקום כפרתו. בתד"א זוטא פרק ב' איתא בהיפך שהמזבח נעשה מאותו עפר שנברא ממנו אדם הראשון בג"ש זו עצמה. ועיין ברד"ל ובירושלמי נזיר פרק ז' הלכה ב' איתא מלא תרווד אחד נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדה"ר. אמר הלוואי יברא ממקום המזבח ותהא לו עמידה. הה"ד וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. וכתיב מובח אדמה תעשה לי. מה אדמה שנאמר להלן מזבח. אף אדמה שנאמר כאן מזבח עכ"ל.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

1224947

הכונה כלי חרס אלא כלי זכויות. שגם כלי זכויות מן החול בא ששורפין אותן באור. והאדם נמשל לכלי יוצר של זכויות ואעפ"י שנשבר יש לו תקנה כשמחזירין אותו לאור. קל וחומר לאדם שעשוי בנפיהתו של הקב"ה שיש לו תקנה כשמת שיחזור ויחי. ור"י מפרש ככלי חרס ממש. וע"י במת"כ. ח ממקום כפרתו. בתד"א זוטא פרק ב' איתא בהיפך שהמזבח נעשה מאותו עפר שנברא ממנו אדם הראשון בג"ש זו עצמה. ועיין ברד"ל ובירושלמי נזיר פרק ז' הלכה ב' איתא מלא תרווד אחד נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדה"ר. אמר הלוואי יברא ממקום המזבח ותהא לו עמידה. הה"ד וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. וכתיב מובח אדמה תעשה לי. מה אדמה שנאמר להלן מזבח. אף אדמה שנאמר כאן מזבח עכ"ל.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

## רש"י

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

## מתנות כהונה

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.

ובפר"א פרק י"א איתא שזכר עפרו מד' כנפות הארץ וגבלו בטבור הארץ במקום טהור היינו מקום ביהמ"ק. ועיין סנהדרין ל"ח ראשו מא"י גופו מבבל וכו'. שהעמידו גולם. שלא היה גידול גוף האדם עם הנשמה כמו עתה. אלא שתחלה עשאו גולם עד הרקיע כמ"ש לעיל פ"ח ח' סימן א'. ואחר כך זרק בו נשמה. וזהו ויפח באפיו שכבר קודם שנפח בו נשמה. היה לו אפים. וכן הוא בפר"א פרק י"א. שבעולם הזה בנפיהה. שהנפיהה ברוח אין לו קיום. אבל הנתינה הוא דבר ממש ושל קיום.